

на прикладі української витинанки. Проаналізовані можливості професійної підготовки майстрів витинанки в професійно-технічних навчальних закладах.

Ключові слова: інтегративний підхід, фахівці художньо-промислових, професійно-технічних навчальних закладів.

Kozlovska I.M. Integrative approach to the training of future specialists folk crafts in vocational schools

In the article the feasibility of an integrative approach to training future professionals folk crafts. Analyzed the relationship between art and science, the relationship and differences between science and industry. Displaying integration in training artistic profile in the context of the unity of science, industry and art. The theoretical position specified by the example of Ukrainian paper decorations. Possibilities paper decorations masters training in vocational schools.

Keywords: integrative approach, arts and crafts specialists, vocational schools.

УДК 712.4:72.012(045) Проф. І.О. Кузнецова, канд. техн. наук, д-р мистецтвознав.; студ. Т.О. Степанюк – Національний авіаційний університет, м. Київ

ВПЛИВ ОСНОВНИХ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ КОМПОЗИЦІЇ НА ВИКОРИСТАННЯ ФІТОДИЗАЙНУ В ІНТЕР'ЄРІ

Проаналізовано художні засоби композиції, які застосовують у проектуванні житлових і громадських інтер'єрів з використанням озеленення, основні з яких: пропорція, масштаб та колір. У процесі дослідження було створено класифікацію використання фітодизайну в інтер'єрах з урахуванням основних властивостей кольору. Ця структура тісно пов'язана з класифікацією видів композиційного розташування озеленення в інтер'єрі, що розроблена в цьому дослідженні.

Ключові слова: фітодизайн, художні засоби композиції, інтер'єр, озеленення.

Постановка проблеми. На сьогодні відбувається активний розвиток різноманітних концепцій інтер'єрів. Особливою популярністю користуються приміщення, які мають індивідуальні особливості, тому введення фітодизайну в інтер'єри надає переваги у виді створення особливого мікроклімату всередині приміщень, очищення повітря, високого рівня естетичного сприйняття та багатьох інших аспектів.

Розвиток науково-технічного прогресу сприяє створенню нових технологій, за допомогою яких рослини розміщуються на стінах, промислових виробках. Цей процес сприяє зміні усталених стереотипів та стилістичному та тематичному вирішенню дизайну інтер'єру громадських і житлових приміщень, що своєю чергою призводить до формування нових методів і засобів організації внутрішнього простору з використанням фітодизайну.

Фітодизайн спрямований на об'єднання рослинного і предметного світу, він певною мірою проводить лінію гуманізації штучного середовища, а також допомагає розробити продумане, науково обґрунтоване дизайнерське рішення щодо введення рослин в інтер'єри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Іванченко В.А. та А.М. Гродзинський [1] досліджували комфортне для людини, фізично та естетично, введення рослин у предметне середовище з урахуванням функціонального призначення приміщення та теоретично обґрунтували напрям "фітоергономіка". І.С. Карнеєв [2] розглядає використання тропічних і субтропічних рослин у житлових приміщеннях, можливості існування тих чи інших видів у житлових приміщеннях, прийоми їх розмноження та конструкції ємностей для них. Теоретичним аспектам флорис-

тичного дизайну приділив значну увагу Д.Г. Хессайон [6], Н.В. Наумовий та інші. Бланк Патрік [8] проаналізував рослини, які зростають без ґрунту та в умовах слабого освітлення і на основі отриманих результатів розробив технологію вертикального озеленення, яка дає змогу закріплювати рослини на поверхні стін. Хеллгрєн Міхаель [7] продовжив вивчати моделі технічних рішень вертикального озеленення, які розробив Бланк Патрік, та створив свою конструктивну модель.

Мета дослідження: проаналізувати вплив основних художніх засобів композиції на використання фітодизайну в інтер'єрі.

Виклад основного матеріалу. Озеленення відіграє важливу роль у формуванні житлових приміщень та оптимізує функціонування системи "людина – предметне середовище". Фітодизайн розглядає взаємини між людиною і рослиною у різних типах інтер'єру, зокрема у житловому. Рослини активно впливають на характер інтер'єру: створюють оптимальні умови, підвищують художню виразність всього внутрішнього простору і вдосконалюють функціональну організацію приміщення.

Відкриття Патріка Бланка щодо вкорінення і зростання великої кількості рослин – понад 2000 – із мінімальними затратами вологи, мінеральних речовин і освітлення стало основою для створення технології вертикальних садів на стінах будівель. Винайдена ним система вертикального кріплення і вирощування рослин відкрила нові можливості у сфері сучасного декоративного рішення інтер'єрів та екстер'єрів.

На сучасному етапі існують такі способи використання фітодизайну в приміщеннях: окремі рослини, групові композиції рослин, сад на камені, флораріум (міні оранжереї), палюдаріум (водяний сад), рутарій (композиція з рослин на очищеному корені дерева), вертикальне озеленення (живі інсталяції, картини, промисловий дизайн). Види композиційного розташування озеленення в інтер'єрі: окремі рослини; групові композиції; одноярусна композиція; багатоярусна композиція; вертикальна композиція; горизонтальна композиція; діагональна композиція; площинна композиція; об'ємна композиція.

Гармонія ґрунтується на естетичних переживаннях та викликає відчуття насолоди при сприйнятті рослин в єдності з інтер'єром. Гармонія у фітодизайні – правильне рішення функціональних і естетичних завдань, тобто комплексне поєднання цих завдань у єдиному композиційному цілому. Під час використання фітодизайну для створення завершеного концептуального рішення в інтер'єрі житлового приміщення необхідно враховувати такі художні засоби композиції: пропорції, масштаб, симетрію, асиметрію, метр, ритм, контраст, нюанс, колір [4].

Об'ємно-просторова структура приміщення, у якому використовується фітодизайн, має об'єднувати чітка пропорційна система, яка допомагає створити цілісний та гармонійний інтер'єр.

У фітодизайні пропорція означає співвідношення окремих рослин в загальній композиції з інтер'єром. Правильно складена рослинна композиційна група – це пропорційно-гармонійний лад, а порушення пропорційного ладу веде до зниження художньої виразності. Найбільш придатними пропорційними співвідношеннями є модульна система і "золотий перетин".

Виходячи з різних розмірних і пропорційних особливостей людини і рослин, в інтер'єрі можна виділити метричні та естетичні відповідності між людиною, рослиною та інтер'єром, функції яких переплітаються. Метрична відповідність характеризується пропорційними співвідношеннями людини і розмірними характе-

ристиками рослин. Використовуючи рослини в інтер'єрі необхідно враховувати їх розміри, швидкість росту і співвідношення, зважаючи на єдність рослинної композиції з функціональним призначенням приміщення.

Естетичне співвідношення дає емоційне задоволення для зорово-моторного апарату від споглядання фітокомпозицій в житлових приміщеннях. Естетичні відчуття, почуття близькості до живої природи розвиваються підсвідомо при безпосередньому контакті з рослинами.

Пропорція перебуває в нерозривному зв'язку з масштабністю. Можна виділити декілька форм масштабних зв'язків:

- зіставлення різних декоративних якостей, пов'язаних з розмірами однієї рослини, до декоративних якостей інших рослин у груповій композиції та різних декоративних якостей одного виду один до одного (наприклад співвідношення малого листа до великого).
- масштабний зв'язок предметного середовища інтер'єру до розмірів рослини (наприклад поєднання скульптури з рослинною композиційною групою).
- відношення розмірів рослинної групи до розмірів людини (наприклад картина з вертикального озеленення).

Досягненню художньої рівноваги композиції інтер'єру сприяють симетрія і асиметрія, що застосовуються в композиційному розташуванні рослинних груп в об'ємно-просторовій структурі приміщень. Існує три види способу перетворення у симетрію: поворот; дзеркальне відображення; паралельне перенесення [3]. У фітодизайні найчастіше застосовують спосіб відображення. Часто поряд з симетрією використовують й асиметрію. В асиметричній рослинній композиції важливою є зорова урівноваженість всіх її частин за масою, фактурою та кольором.

Для створення складнішого та цікавішого для сприйняття інтер'єру поєднують симетрію та асиметрію. Для компонування рослинних груп і їх розташування в інтер'єрі використовують метричну і ритмічну повторюваність. Метричний ряд, за якого рослини рівномірно чергуються по горизонталі або вертикалі, поділяють на: простий вид повторності, заснований на повторності одного елемента; складний – повторюваність композицій із рослин та рядів і елементів метричної повторності.

Ритм сприяє досягненню виразності композиції. У фітодизайні ритм виражається в розмірі, інтервалові та кольорові (наприклад, розподілі листа на стеблах рослин). Ритмічні ряди утворюються чергуванням більш виразних елементів (акцентами). Також вони можуть бути контрастними або нюансними. Різкі відмінності в декоративних якостях рослин представляються контрастними відносинами (зіставлення великих і малих рослин, кучерявих і рівних і т.ін.), а слабо виражені відмінності – нюансом (плавні переходи у забарвленні листа або квітки, ледь помітні відмінності у формі тощо). Нюанс і контраст виявляється під час порівняння однорідних якостей (колір, форма, розмір).

За допомогою контрастних співвідношень можна підкреслити, підсилити зовнішні та конструктивні особливості фітокомпозицій та сприяти загостренню сприйняття взаємодії рослин з інтер'єром загалом. Контраст підкреслює будь-яку рослинну форму в інтер'єрі, але для досягнення гармонії його необхідно доповнити нюансними відношеннями, щоб зменшити різкість, яка може виникнути в об'ємно-просторовій структурі приміщення

Нюанс проявляється в пропорціях, ритмові, у кольорових і тональних співвідношеннях рослин та їх взаємодії з інтер'єром. Відчуття комфорту в приміщенні

виникає тоді, коли досягнуто співвідношення між освітленістю інтер'єру і колірною гамою озеленення та приміщення. Колір є важливою складовою під час створення фітодизайну в інтер'єрі, адже допомагає підкреслити особливості форми як окремих рослин так й цілої групи. За допомогою деяких властивостей кольору, відповідно до потреб, рослинній композиції можна: передати легкість або додати масивності; надати похмурого або радісного вигляду; передати цілість або роздробленість; підкреслити потрібні особливості; відтінити виступаючі частини композиції або ті, що западають чи згладити частини, що випирають ззовні; надати завершений або узагальнений вид формі; тощо. На прикладі представлено використання фітодизайну в інтер'єрах з урахуванням властивостей кольору (табл.).

Табл. Вплив основних властивостей кольору на проектування фітокомпозицій в інтер'єрі

Властивість кольору	Види фітокомпозицій, що утворюються при проектуванні	Приклад використання фітокомпозицій
Кольоровий тон	- з теплою кольоровою гамою; - з холодною кольоровою гамою; - з рівним поєднанням теплої та холодної кольорової гами; - з поєднанням теплої та холодної гами, одна з яких є домінантною - з одним кольором; - з поєднанням кольорів.	
Тон	- однотонні; - багатотонні.	
Світлість	- світлі; - темні.	
Насиченість	яскраві; стримані.	

Висновки. Аналіз впливу основних художніх засобів композиції на використання фітодизайну в інтер'єрі виявив необхідність їх врахування під час проектування житлових і громадських приміщень. Найважливішими засобами, які використовуються, є такі: пропорція, масштаб та колір. На основі дослідження було створено класифікацію видів фітокомпозицій, що утворюються під час проектування фітодизайну з урахуванням властивостей кольору (табл.) та класифікацію видів композиційного розташування озеленення в інтер'єрі.

Подальший напрямок дослідження. Плануємо розглянути вплив правил композиції на утворення інтер'єрів готельних комплексів із використанням фітодизайну.

Література

1. Гродзинский А.М. Фитозергономика / А.М. Гродзинский, В.А. Иванченко. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1989. – 296 с.
2. Карнеев И.Е. Культура оранжерейно – комнатных растений / И.Е. Карнеев. – М. : Сельхозиздат, 1957. – 560 с.
3. Ковешникова Е.Н. Основы теории дизайна : учебн. пособ. [для студ. ВУЗов] / Е.Н. Ковешникова, А.И. Ковешников. – М. : Изд-во "Машиностроение", 1999. – 206 с.
4. Михайленко В.С. Основы композиции (геометричні аспекти художнього формоутворення) : навч. посібн. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / В.С. Михайленко, М.І. Яковлев. – К. : Вид-во "Каравела", 2008. – С. 106-134.
5. Приходько С.М. Цілоща флора у вашій кімнаті : довід. посібн. / С.М. Приходько. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1990. – 192 с.
6. Хессайон Д.Г. Всё о комнатных растениях : пер. с англ. О.И. Романовой / Д.Г. Хессайон. – М. : Изд-во "Кладезь-Букс", 2000. – 256 с.
7. Вертикальні сади від Міхаеля Хеллгрена. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://uvlekatelnie-bonsai.ru/1-fitodizajn-ili-vertikalnoe-ozelenenie-ot-michael-hellgren.html>.
8. Патрік Бланк, автор технології вертикального озеленення. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.fytowall.ru/magazine/luxury/17.php>.

Кузнецова И.А., Степанюк Т.А. Влияние основных художественных средств композиции на использование фитодизайна в интерьере

Проанализированы художественные средства композиции, применяемые при проектировании жилых и общественных интерьеров с использованием озеленения, основные из которых: пропорция, масштаб и цвет. В процессе исследования была создана классификация использования фитодизайна в интерьерах с учетом основных свойств цвета. Эта структура тесно связана с классификацией видов композиционного расположения озеленения в интерьере, разработанной в этом исследовании.

Ключевые слова: фитодизайн, художественные средства композиции, интерьер, озеленение.

Kuznetsova I.O., Stepanyuk T.O. Influence of main compositional artistic methods on usage of phytodesign in interior

This article contains analysis of composition methods used in design of living and public interiors with planting. Main of them are: proportion, scale and color. In the process of investigation there was created a classification of phytodesign interior usage with consideration of main color properties. This structure is closely connected with classification of planting compositional arrangement in the interior, elaborated in this research.

Keywords: phytodesign, composition tools, interior design, planting.

УДК 7.05:316.7 Доц. О.М. Лагода¹, канд. мистецтвознав. – Черкаський ДТУ НА "МЕЖІ" ДИЗАЙНУ: КРИТЕРІАЛЬНІ ОЦІНКИ І КОНТУРИ ПОНЯТТЯ "ДИЗАЙН ВРАЖЕНЬ" У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ СПОЖИВАННЯ

Розглянуто проблемні питання, пов'язані з процесом створення продуктів, їх реклами, функціонування і споживання. Вказуючи на особливості кодування й декодування товарів у процесі їх створення і споживання, окреслено характеристики поняття "дизайн вражень" як напрямку в розвитку й дослідженнях дизайну в сучасних умовах.

Ключові слова: дизайн-процес, культура споживання, економіка вражень, емоційний дизайн.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями. Розвиваючись в рамках проектної культури як культури нового типу, дизайн на сучасному етапі є складно-структурованою, інтелектуально-проектною діяльністю, формальна мова якої втілює новітній тип художньої творчості. Створюючи принципово нові форми, концептуальне мистецтво постіндустріального суспільства синтезувало як жорстко стратифіковану культурну реальність, так і своєрідну культурно-економічну рецесію в дизайн-діяльності. Внаслідок того тенденція активного розвитку арт-дизайну стала домінуючою. Втім, означені процеси залишаються маловивченими й не дослідженими, актуалізуючи проблемні питання дискусійного характеру, які й розглядає автор. Дослідження проведено згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету.

Аналіз існуючих досліджень і публікацій. У спеціалізованій літературі процес створення нової речі подається як послідовність взаємопов'язаних етапів: попит, планування, програмування або прогнозування, проектування, виробництво, тиражування, розподіл, споживання. Він не лише відображає потреби людини і суспільства в конкретному предметі чи послугі, але й принципові позиції, які дають змогу говорити про його "міждисциплінарність".

Процес дизайну передбачає як соціально-економічний та статистичний аналіз, так і функціональний, вартісний, технологічний, аналіз форми і композиційного формоутворення. Він синтезує наукову, технічну й художню творчість, завдяки яким формується візуальна мова дизайнерської форми. Створення ж форми – це створення "семіотичного простору культури", в якому для людини життєво важливим є "...естетичний дискурс дизайну, в якому варіації образного та знакового, пластичного та конструктивного, декоративного й функціонального програмуються пошуковою активністю свідомості людини і потребами людської чуттєвості..." [1, с. 8]. З розвитком маркетингу, завдяки досягненням у технологіях, з'являються нові фактори, які необхідно враховувати, через що проблемне поле досліджень дизайну постає сьогодні не просто "широким", а практично "неосяжним".

Стосовно одягу загальні проблеми досліджень дизайну поглиблюються проблемами вузько спеціальними, які пов'язані з тим, що одяг і мода, як його невід'ємна складова, мають певну "відособленість... в каноні історії дизайну". Як вітчизняні, так і зарубіжні автори продовжують задаватися питанням: "...якщо історія моди так органічно вписується в історію дизайну, ...чому така незначна увага приділяється вивченню костюма й моди на тлі більш широких питань історії

¹ докторант Харківської державної академії дизайну і мистецтв